

Kopija:

LR Seimo Biudžeto ir finansų komiteto biurui

DĖL MOKESČIŲ ADMINISTRAVIMO ĮSTATYMO PAKEITIMŲ PROJEKTO NR. XIVP-3609

Lietuvos verslo konfederacija (toliau – LVK) kreipiasi į LR Seimo biudžeto ir finansų komitetą (toliau – Komitetas) **dėl Komitete svarstomo Lietuvos Respublikos mokesčių administravimo įstatymo Nr. IX-2112 1, 2, 14, 26, 86, 88, 93, 105, 106, 110 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIVP-3609** (toliau – Įstatymo projektas). Rašte **pristatome argumentus dėl nepritarimo minėtam Įstatymo projektui ir pasiūlymus dėl jo tobulinimo**, taip pat **prašome suteikti galimybę LVK atstovams dalyvauti visuose Komiteto rengiamuose formatuose, kuriuose bus svarstomas Įstatymo projektas.**

Apibendrinant LVK poziciją dėl Įstatymo projekto, skeptiškai vertiname šią valstybės iniciatyvą perimti privačių ūkio subjektų – antstolių – funkcijas ir konkuruoti su privačiu verslu. Šia reforma, neįvertinus jos pasekmių visuomeniniams santykiams, siūloma dubliuoti Mokesčių administratoriaus (VMI) ir antstolio funkcijas plečiant pirmojo įgaliojimus išieškant skolas, kas vertintina kritiškai, kadangi **neigiamai paveiks tiek kreditorių (verslo subjektų), tiek skolininkų, ypač socialiai pažeidžiamų visuomenės grupių, tiek valstybės pavestas funkcijas vykdančių antstolių interesus bei neigiamai atsilieps valstybės biudžetui.** LVK nuosekliai laikosi nuomonės, kad valstybė neturėtų didinti savo poveikio konkurencijoje su verslu, nebent tam būtų aiški ekonominė logika, lemianti reikšmingus visuomenės sutaupymus ir kurios šiuo atveju vienareikšmiškai nėra.

I. Reformos sukels neigiamų pasekmių atskiroms visuomenės grupėms ir valstybei

- 1) Įgyvendinus projektą ir VMI pradėjus vykdyti išieškojimą iš fizinių asmenų, išieškomos lėšos biudžeto nepasiektų greičiau, nes VMI turėtų pareigą atlikti eilę jiems nebūdingų patikrinimo veiksmų: nustatyti pinigų kilmę, patikrinti, ar asmuo turi skolų, kurias jau išieško antstoliai, patikrinti jo mokumą ir pan.**

Pažymėtina, kad tiek antstoliai, tiek VMI skolų išieškojimui naudoja tą patį įrankį – Piniginių lėšų apribojimų informacinę sistemą (PLAIS). Antstolių išieškotos lėšos VMI galėtų pasiekti lygiai taip pat greitai, jei įstatymai nenustatytų antstoliui pareigos papildomai tikrinti skolininkų piniginių lėšų kilmės, siekiant apsaugoti bedarbių, socialiai remtinų asmenų, alimentus gaunančių asmenų teisę gauti lėšas, iš kurių negalima išieškoti. Pinigų pervedimą kreditoriams reglamentuoja LR teisingumo ministerijos patvirtinta ir su LR finansų ministerija suderinta Sprendimų vykdymo instrukcija.

- 2) VMI vykdomas išieškojimas nekainuos pigiau, o VMI administracinė našta po reformos augs.** Šiuo metu VMI nepriemokų administravimo departamente dirba 153 darbuotojai. VMI teigimu, išieškojimą administruoja 87 darbuotojai. 1 euro išieškojimas kainuoja 0,29 euro. Tuo tarpu antstolių 1 euro išieškojimas kainuoja 0,12 euro – 2,4 karto pigiau. **Penktaisiais metais po reformos įgyvendinimo skolų išieškojimui VMI reikės mažiausiai 43 papildomų darbuotojų**, jei kiekvienas darbuotojas bus pajėgus administruoti išieškojimą iš 4500 asmenų. Šiuo metu vienas VMI darbuotojas išieško skolas

iš 170 asmenų. Atitinkamai, **per 6 metus reformos administravimas valstybei kainuos papildomus 4.63 mln. eurų.**

- 3) **Vienas svarbiausių nuobaudos tikslų – ne papildyti biudžetą, o sudrausminti pažeidėją.** Pagal Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 22 str., administracinė nuobauda yra ne fiskalinis dalykas, o valstybės prievartos priemonė, skiriama administracinių nusižengimą padariusiam asmeniui. Jos paskirtis yra: a) atgrasyti asmenis nuo administracinių nusižengimų ar nusikalstamų veikų darymo ir paveikti administracinius nusižengimus padariusius asmenis, kad jie laikytųsi įstatymų ir vėl nedarytų administracinių nusižengimų; b) nubausti administracinius nusižengimus padariusius asmenis; c) atimti ar apriboti administracinius nusižengimus padariusiems asmenims galimybę daryti naujus administracinius nusižengimus. **Kadangi įgyvendinus reformą, pasiturinčių skolininkų skolos jiems bus nurašomos nemokamai visų mokesčių mokėtojų sąskaita, dar labiau mažės motyvacija laiku susimokėti baudas. Bus skatinamas neatsakingumas, nes nesumokėtos baudos bus išieškomos nemokamai.**
- 4) **Įgyvendinus reformą, skolos iš pasiturinčių asmenų bus išieškomos visų mokesčių mokėtojų sąskaita. Tuo tarpu už alimentų, nusikaltimu padarytų žalų išieškojimą 2,3 karto didesnę kainą turės susimokėti patys nukentėjusieji.** VMI išieškojimo sistema visiems mokesčių mokėtojams kainuoja 2,4 karto brangiau, nei antstolių sistema, finansuojama tik iš bylos proceso šalių.
- 5) Antstolių vykdomas skolų išieškojimas valstybės biudžetui nekainuoja, tai pat, vykdydami nemokestinių prievolių išieškojimą VMI naudai, antstoliai valstybei moka PVM ir GPM mokesčius. **Perėmus skolų išieškojimą VMI, valstybės biudžetas negaus pajamų iš antstolių veiklos sumokamų mokesčių, o papildomai VMI darbuotojų atlyginimams jau pirmais metais reikės skirti 0,3 mln. eurų, o išaugus bylų skaičiui penktaisiais metais – net 1,1 mln. eurų.**

Apibendrinant, LVK nuosekliai pasisakė, kad nebūtų plečiamos **mokesčių administratoriui nebūdingos funkcijos, o nemokestinių prievolių išieškojimo funkcijos nebūtų perduotos VMI, nes tokia reforma**

- **būtų nepagrįsta papildoma našta valstybės biudžetui;**
- **mažintų į biudžetą surenkamų mokesčių;**
- **kelis kartus padidintų finansinę naštą išieškojimo proceso dalyviams;**
- **būtų nesąžininga kitų skolų turinčių asmenų atžvilgiu.**

Papildomai pažymime, kad norint gauti RRF lėšas šios reformos įgyvendinimui, nėra būtina vykdyti tokio plataus masto išieškojimo reformą. Pažymėtina, kad **RRF lėšos yra skirtos pertvarkyti skolų valstybei administravimui, bet ne skolų iš skolininkų išieškojimui. Europos Sąjunga nereikalauja didinti biudžeto išlaidų ir kurti valstybinės skolų išieškojimo sistemos, dubliuojant ją su jau veikiančia privačių antstolių sistema.**

Dėl šių priežasčių LVK nuosekliai siūlė nepritarti reformos įgyvendinimui **visa apimtimi, išskyrus elektroninio sprendimo sukūrimą, kurio įgyvendinimas ir yra numatytas RRF plane,** t. y., kad mažinant valstybės institucijų administracinę naštą visos prievolės valstybei būtų centralizuotai tik apskaitomos (administruojamos) VMI informacinėje sistemoje, tačiau valstybės skolų išieškojimas iš piniginių lėšų ir turto toliau būtų įgyvendinamas išskirtinai antstolių.

Papildomai, nesiejant pokyčių su išieškojimo reformos įgyvendinimu, **girdėdami tikslą, kad skolų išieškojimas valstybei taptų greitesnis ir pigesnis, siūlėme, kad būtų atskirai diskutuojama dėl antstolių vykdomos skolų išieškojimo sistemos reformos ir tobulinimo, remiantis esminiais kriterijais:** a) išieškomos lėšos turi maksimaliai greitai pasiekti valstybės

biudžetą; b) turi būti užtikrintas socialinis teisingumas bei sąžininga ir teisinga skolų išieškojimo sistema visiems dalyviams; c) išieškojimo paslaugos visiems skolininkams ir kreditoriams turi būti pigesnės ir efektyvesnės.

Pažymėtina, kad, siekiant, jog nemokestinių prievolių išieškojimas taptų greitesnis, pigesnis, efektyvesnis ir socialiai teisingesnis, **nėra reikalinga plataus masto išieškojimo reforma, tačiau pakanka tikslingo poįstatyminių aktų tobulinimo.** Apgailestaujame, kad į šiuos pasiūlymus nebuvo atsižvelgta ir buvo nuspręsta judėti pirmyn su išieškojimo reforma, VMI pradėdant dubliuoti antstolių funkcijas.

II. Dėl Lietuvos Respublikos trišalės tarybos vertinimo

Šį projektą taip pat svarstė Lietuvos Respublikos trišalė taryba. Atsižvelgus į anksčiau pristatytus argumentus, **LR trišalės tarybos nariai, atstovaujantys tiek verslą, tiek darbuotojus – profesines sąjungas, pasisakė, kad reformos įgyvendinimas sukels daug iššūkių, tarp jų – kad įgyvendinus reformą bus:**

- Sukurtos dvi atskiros skolų išieškojimo sistemos, pagal kurias **vienos skolos bus išieškomos valstybės mokesčių mokėtojų sąskaita, už kitų skolų išieškojimą mokės skolininkai. Tai sukurs nepagrįstą skolininkų diversifikavimą ir privilegijavimą;**
- Bus pamintas socialinio teisingumo principas, kadangi **pasiturintiems skolininkams bylos bus vykdomos ir skolos bus išieškomos nemokamai valstybės sąskaita, o nepasiturintiems ir socialiai pažeidžiamiesiems asmenims skolų išieškojimo išlaidos ženkliai didės;**
- Valstybės sąskaita „atpiginus“ procesą daliai valstybės skolininkų (administracinių ir baudžiamųjų normų pažeidėjų), **skolos išieškojimo išlaidų našta bus perkelta ant kitos kategorijos išieškojimų (t. y., vaikų išlaikymo, žalos, komunalinių mokesčių ir kt.) ir privataus verslo, turinčių reikalavimų išieškoti skolas, pečių;**
- VMI pilnai dubliuos antstolių funkcijas, o skolų administravimo ir **ieškojimo išlaidos, skiriamos iš valstybės biudžeto VMI įgyvendinti šias perteklines funkcijas, kasmet augs;**
- Mokesčių administratoriui perėmus greičiausiai išieškomas bylas, **dėl kryžminio subsidijavimo principo žlugimo antstolių įkainiai visiems augs 2-3 kartus;**
- Valstybės skolų išieškojimas atsidurs privilegijuotoje padėtyje lyginant su privačių skolų išieškojimu. **Dėl to nukentės privačių skolų išieškojimas, bus pažeistas teisinės lygybės principas, nukentės darbuotojų ir darbdavių teisės.**

Atitinkamai, LR trišalės tarybos nariai pasisakė, kad:

- **Reforma turi būti įvertinta per socialinę prizmę** – ypač jos įtaka darbuotojams ir socialiai pažeidžiamiesiems skolininkams;
- Būtų įvertinti reformos įgyvendinimo kaštai ir **našta valstybės biudžetui;**
- **Būtų įvertinta reformos įtaka skolų išieškojimo įkainiams**, įvertinant poveikį tiek skolininkams, tiek kreditoriams.

Apgailestaujame, kad į šiuos LR trišalės tarybos narių išsakytus nuogastavimus nebuvo atsižvelgta, o įstatymo projektas be didesnių pokyčių juda priėmimo link.

III. Dėl valstybės investicijų į skaitmeninio sprendimo sukūrimą ir numatomų per ilgą VMI išieškojimo terminų

LR finansų ministerijos ir VMI parengto įstatymo projekto įgyvendinimas valstybei kainuos 6 mln. eurų, tačiau **terminai per kiek laiko VMI išieškos tiek administracines baudas, tiek mokesčines nepriemokas, įgyvendinus išieškojimo reformą, yra visiškai neambicingi ir išliks tokie patys kaip ir iki šiol.**

Tai reiškia, kad valstybei investavus 6 mln. Eurų tam, kad būtų pasiektas skaitmeninis proveržis, valstybė jokio proveržio nepatirs, o VMI tiesiog darys tą patį, ką šiuo metu atlieka antstoliai.

Valstybei ši reforma kainuos 6 mln. Eurų, tačiau skolų išieškojimas nebus greitesnis, taip pat išieškomos piniginės lėšos valstybės biudžeto greičiau nepasieks.

Apgailestaujame, kad, išleidus net 6 mln. eurų tam, kad šioje srityje būtų pasiektas skaitmeninis proveržis, išieškojimo terminai išlieka tokie patys. Atkreipiame dėmesį, kad š. m. kovo 26 d. vykusiame Tarpinstituciniame pasitarime, **LR Vyriausybės kanclerė Giedrė Balčytė taip pat pažymėjo, kad 6 mėn. siekiantys VMI numatomi ir šiuo metu svarstomuose įstatymų projektuose įtvirtinti terminai „yra ne iš XXI, o iš XX amžiaus“ bei pavadė šiuos terminus sutrumpinti.** Visgi, po minėto Tarpinstitucinio pasitarimo, LR finansų ministerijai atsisakius terminus koreguoti, vėliau **buvo pristatyti nekoreguoti įstatymų projektai.**

Manome, kad minėtų išieškojimo terminų trumpinimas būtų paskata VMI ambicingiau įgyvendinti reformą ir efektyviau investuoti 6 mln. eurų lėšų į skaitmeninius sprendimus. Atsižvelgiant į tai, **prašome, kad šiuo metu numatomi 6 mėn. siekiantys VMI išieškojimo terminai būtų peržiūrėti ir įstatymo projekte būtų numatytas trumpesnis, t. y. 1 mėn. terminas.** Trumpesni įstatymuose įtvirtinti išieškojimo terminai skatintų VMI siekti efektyvaus 6 mln. eurų lėšų įsisavinimo ir šiuos laikus atspindinčių skaitmeninių sprendimų įgyvendinimo.

IV. Apibendrinimas: dėl projektų tikslingumo ir neužtikrinamo socialinio teisingumo principo

Kaip minėta, investavus 6 mln. eurų tam, kad būtų pasiektas skaitmeninis proveržis, valstybė jokio proveržio nepatirs. **Skolų išieškojimas netaps greitesnis, taip pat išieškomos piniginės lėšos valstybės biudžeto greičiau nepasieks.** LR finansų ministerijos parengta dabartinė Įstatymo projekto versija nėra ambicinga, nes **išsikelti tikslai dėl greito skolų nurašymo nebus pasiekti.** Numatoma, kad ieškojimas truks net pusę metų. Tai visiškai neadekvatūs terminai, kai investuojami 6 mln. į informacinių sprendimų, t. y., automatinio nurašymo, sukūrimą. Pažymėtina, kad **šiuo metu antstoliai net 70 proc. administracinių baudų išieško iš karto. Todėl kyla klausimas, kam VMI reikalingi tokie ilgi terminai.**

LR Vyriausybės pasitarimuose LR Vyriausybės atstovai ne kartą pasisakė, kad 6 mėn. automatiniam skolos nurašymui terminas yra neadekvatus, tačiau **LR finansų ministerija primygtinai atsisakė eiti į kompromisą ir numatyti realesnį 1 mėn. terminą skolos nurašymui.**

Pažymėtina, kad administracinės baudos bus išieškomos VMI nemokamai, o tai blogins visų likusių skolininkų situaciją. VMI atliekamas darbas nėra nemokamas, tačiau **skolininkams su lėšomis sąskaitose jis dėl Įstatymo projekto iniciatorių neatskleistų priežasčių bus atliekamas nemokamai.** Tuo tarpu socialiai pažeidžiami skolininkai bus perduodami antstoliams. Tiems, kas turi pinigų, VMI išieškojimą padarys patys, o tiems, kas lėšų sąskaitose neturi, išieškojimą vykdys antstoliai. Būtent **šiems, socialiai pažeidžiamiems asmenis, išieškojimo įkainiai didės.**

LVK vertinimu, Įstatymo projektu **siūlomu reguliavimu yra sujaukiama galiojanti sistema,** kuri yra socialiai teisingesnė, nes yra pagrįsta kryžminiu subsidijavimu. **Prašome Komiteto narių, apvarstyti vertybinį klausimą, ar socialiai teisinga, kad pažeidėjams, kurie turi lėšų sąskaitose, bet piktybiškai nemoka baudų, skolos turi būti nurašomos nemokamai VMI, o socialiai pažeidžiamiausiems asmenims turi didėti įkainiai, nes jie neturi lėšų sąskaitose, kurias lengvai galėtų nurašyti VMI.** Deja, Įstatymo projekto iniciatoriai nepagrindžia, kodėl finansinė našta turi būti permetama ant socialiai labiausiai pažeidžiamų visuomenės grupių.

Apibendrinant, būtent dėl to, kad VMI vykdys dalies administracinių baudų išieškojimą, dėl kurio bus pažeisti visų likusių skolininkų, kurie neturi lėšų sąskaitose, interesai ir jų skolų išieškojimo kaina augs, VMI numatomi net pusę metų siekiantys terminai nemokamam valstybės prievolių išieškojimui asmenims, turintiems lėšų sąskaitose, atrodo dar mažiau pagrįsti. Dėl **to siūlome, kad Įstatymo projekte įtvirtintas nerealistiškas 6 mėn. terminas VMI vykdomam skolos nurašymui būtų trumpinamas iki 1 mėn.**

Atkreipiame dėmesį, kad dėl šio termino ir klausimo, kiek laiko efektyvu pačiai VMI vykdyti išieškojimą, prieš perduodant bylas antstoliams, š. m. balandžio 3 d. **LR Vyriausybės posėdyje pasisakė ir teisingumo ministrė Ewelina Dobrowolska, pažymėjusi, kad dėl šio termino gali būti diskutuojama svarstymo LR Seime metu.**

Papildomai atkreipiame dėmesį, kad Įstatymo projekto pateikimo LR Seimo š. m. balandžio 11 d. plenarinio posėdžio metu nebuvo balsuojama dėl šio projekto svarstymo skubos tvarka. **Premjerė Ingrida Šimonytė š. m. balandžio 3 d. LR Vyriausybės posėdyje taip pat atkreipė dėmesį į skirtingus atvejus ir su išieškojimu susijusius terminus, ieškant tinkamiausio sprendimo, taip pat pažymėjusi, kad jei LR Seime atsiras geresnių pasiūlymų, lyginat su pateiktu Įstatymo projektu, jie bus svarstomi.**

Dėl to **nepritariame skubai Komitete svarstant šį Įstatymo projektą** ir su juo susijusį daug įtakos tiek verslui, kreditoriams, tiek ir socialiai pažeidžiamiems skolininkams turėsiantį reguliavimą.

Dėl šių priežasčių **prašome Komiteto, kad, siekiant rasti geriausius sprendimus ir tikslingai tobulinti LR Finansų ministerijos pateiktą Įstatymo projektą, jo aptarimui būtų rengiami Komiteto klausymai.**

Prašome suteikti galimybę dalyvauti ir pristatyti LVK poziciją bei pasiūlymus **visuose Komiteto rengiamuose formatuose, kuriuose bus svarstomas minėtas Įstatymo projektas**, įskaitant 1) planuojamą posėdį su institucijomis, skirtą Įstatymo projektu siūlomo reguliavimo aptarimui, planuojamą š. m. balandžio 22 d., taip pat 2) Komiteto klausymus ir 3) Įstatymo projekto svarstymą Komitete.

Dėkojame už bendradarbiavimą.

Pagarbiai

Generalinė direktorė

Ineta Rizgelė